

181. ՏՂԱՆ ՀՈՐԸ ԺՆԱՆՁՈՒՄ ԶԻ

Մին մարթ ա իննում, մին էլ մին կնեզյ: Տրանց մինակ մին մարտդա յա իննում: Տղան վրեր մըծանում ա, պարտկ ըն անում, փսակում: Հանա պարտկը տալու, էտ կնեզանը մարթը մըծանում ա: Պարտկ ըն անում, թաղում: Տրանա հտը կնեզյն ա մեռնում: Տղան պարտկ ա անում, մորն էլ թաղում: Պարտկերը կյամ ըն հըրհըր յիրա կյնումում, պըրտկըտարերն էլ տրան շատ ըն նըղըցընում: Տղան գյնդում շի հինչ անե: Մին օր էլ տխուր տանը նստած մտըծելիս, կնեզյը կյամ ա կոշտը, հըրցընում, թե խե՞ լըս տխուր: Տղան ասում ա.—Պա հինչ ա՞նեմ, շիշկյիվալ ըմ: Կնեզյն էլ ասում ա.—Մինչև մեհենգյ ես քու կնեզյտ ըմ իլալ, մեհենգյան տենը ախպերըտ ըմ, յա տու՜ տանը կաց, ե՛ս քյինիմ դարիբոթում՝ ըշխաղանք անեմ պիրիմ պարտկերը տամ, յա ես կենամ, տու՜ քյինի: Տղան թե՛ դե էն ա ես կըքյինիմ էլի: Կնեզյն ասում ա.—վրեր տեսնաս՝ մին տընդա փող ա տո՛ւս կյամ, շնու-շնու տընդըտ փոխես վուչ, կըմընաս, ըշխաղիս:

Տա թաղա հարսը թողում ա տանը, ինքը քյինում դարիբոթում: Շատ ա քյինում, թե խրեզյ, հանում ա մին քաղաք: Մին օր հըրցավը անց կընալիս վրենն ա կենում տես-տեն եշում, մին հարուստ առուտուրական մարթ տրան կանչում ա, ասում.—Բալի ըշխաղանք ըս օգում: Տա թա՛ հա՛: էտ մարթն ասում ա.—Կօզե՞ս

դռնօթյուններումս իշխադիս, սրփիս, թիմիզցընես, ճնր պիրիս, տանը պենն անես, ծաղենդնեն ճիրիս մինչև իրեք տարե. տարեկան քեզ կըտամ քսան մանեթ ռոճիկ, իրեք տարան հտը վընր տընսււամ ըշկապաց ըս, էրտանեմ դռնօթյանը, ապրանք տամ, ծախես. ռոճիկտ էլ նհետը կըպիցըրցընեմ, կուճուր-կուճուր քեզ մին մընծ դնօթյան կըտամ, հտնան էլ տընսնանք:

Տղան տընդ մնամ ա, ըշխադում: Մին տարան հտը խաղայինը տընսնում ա, վընր ըշկապաց ա, տանում ա դռնօթյանը, ռոճիկըն էլ իմիցնում: Տա կամաց-կամաց փող ա ղարկում տոն, հտնան խաղայինը տրան ավելի պենցնր ռոճիկավ ըշխաղանք ա տամ: Մին քանի տարե վընր անց ա կենում, տընսնում ըն, վընր տղան շատ խընուճք ա, տրանց մին ախճիզ ա իննւմ, իրանք էլ մըթըկընեզ մըծացած, օղում ըն ախճիզը տրա յիրան փսակեն, տոնըտոնը յիրան կչիրիլ տան, հտնան ըրխըյին մընոնեն: Տղան պենն խաղար չի իննւմ, տրանք էլ դռնօթյանը ըն, վընր փսակված ա: Մին քանի օրան հտը իրանց շենան իրեք մարթ ըն կյամ տրանց դռնօթյանը, տղան իրեքին էլ ճնանչում ա, հըրցընում, թե շենումը հինչ կա, հինչ չի կա, հու վա մընուալ, հու վա սաղ: Տրանք ամեն հինչ ասում ըն, համմա էտ տղին ճնանչում ըն: Տա ասում ա, վընր ինքըն էսհինչ մարթին տղան ա, էս ա քսան տարե յա, վընր շենան տոն ա եկալ: Տրանք էտ տղեն իրըսարանք ըն տամ, ասում.—Պա հըմանչում ըս, վընր էսքան տարե տոնըտ-տոնըտ թողած, ղարիր տընդ ըս կենում: Տղան շատ ա տխրվում, հտնան քյիննւմ խաղայինին կոշտը, ասում.—Հաշիվենիը մաքրե, էքնոծ քյիննւմ ըմ իմ հայրենիքըս: Խաղայինն էլ ասում ա.—էսքան տարե ըստեղ կացալ ըս, ըստեղ սուվընրալ, լավ ըշխըղանքու վըս հըսալ, լավ ռոճիկ ըս ըստանում, քյինիլ պիտիս շենումը հինչ ա՛նես: Տղան ասում ա.—Չէ՛, պիտի քյինիմ: Խաղայինը թե՛ դե ես ասալ ըմ քեզ ըխճըկանըս նհետ փսակեմ, էսքան ապրանքը նան փողն էլ քեզ թողեմ, դե վընր քյիննւմ ըս, քյինի, քեզ մին կապեկ էլլա փող ըմ տըլական: Տա թե՛ պա ես էսքան տարե յա ըշխադում ըմ, իմ առըտուրավըս էսքան քու եկամուտտ իմիլնցալ ա, ինձ լիհա էնքան փող ըմ տըլական, վընր ճնանապարհածախս տընոնա, տանը հետե ել մին խրեզ տես-տեն տանեմ: Կենեզը մարթին ասում ա.—Դե լավ, բնիլ իրան հայրենիքը սընրտըն օղալ ա, հաշիվենն մաքրե, թող քյինի: Մարթը թե՛ քյինում ա, թող քյինի, ես իրան կըպտտած պահում ըմ, իսկ փող տալն ու շտալն էլ իմ իրավունքն ա:

Էքսը տղան պաղրաստվում ա, վընր տընդատ տոն կյա:

Քլինիլիս վախտը խազայինն ասում ա.— էսքան տարե ըշխաղալ ըս, քեզ էսքան փող ա հըսնում, օզում ըս փողըտ տա՞մ, թե իրեք խոսկ օնեմ, նա ասեմ։ Տղան ասում ա՝ հունց վըբը օզում ըս, ինգի ըրաւ։ Խազայինը թե՛ լա՛վ, էն խոսկերքը վըբը քեզ ասում ըմ, ավելի թանգյ ա, քան քու քսան տարվա ըշխաղանքը, խոսկերքն ասեմ, փողըտ պահեմ։ Տղան թա՛ հինչ անում ըս, ըրաւ։ Խազայինն ասում ա.— Վըբըդեղ վըբը մթնե, ընգեղ էլ կըմնաս, քշերը հոն չի քլինիս։ Մին էլ թե՛ հինչտեղ էլ ինգլիս, ուրոնն ու տան գործնե խառնըվընա վուչ։ Ստնան էլ ասում ա.— Վըբըդեղ էլ ինիս, հինչքան էլ կզնըված ինիս, մինան կըսկըսես, մինչև հարոտը հմբարես, վըբը կզնըվոցըտ անց չի կենա, նորից մինան կըսկըսես, մինչև հարոտը հմբարես, էնքան տի կանես, վըբը կզնըվոցըտ անց կենա։ Էտ խոսկերքն ասում ա, իրան քսան տարվան ոտեիկն էլ տամ, թե՛ դե պարի ճանապարհ, հինչտեղ քլինիս, խոսկերքըս մոռանաս վել։ Ախճիգյն էլ կյամ ա, նհետը մին լա՛վ խանչալ պիրնւմ, տամ տղեն, թե էս էլ ինձանն քեզ հիշատակ, վըբը հինչ տեղ էլ ինիս, ինձ մոռանաս վել։

Տղան հոն յա իննւմ, քլիննւմ տըեսնում իրանց շինանց էն իրեք մարթն էլ հոն իլած։ Հղեննի ցիրեկալ թոռ ա կյամ, մին շենում մնամ ըն, տըեղ օրն անցկըցընում, մինչեւ թոռը կըտրում ա։ Տրանա ետը մթնում ա։ Իրանց շինանց էն մարթիքը հոն յըն իննւմ, քլինում, ասում ըն դե սաղ օրը ըստեղ կացալ ընք, հղեն մընըն ա, քլինիլ պիտինքյ, վըբը պրծընե։ Տա թա՛ տուք քլիննւմ ըք։ Քլեցեքյ, ես կյամ չըմ, ըստեղ կենալ պիտիմ յոնսանն։ Նոր քլինիմ։

Տրանք հոն յըն իննւմ, քլիննւմ։ Հղեննի մին քամե, մին բոբան ա պիցրաննւմ, ամմեն հինչ տրանց կլխեն տամ, ըսպանում։ Էտ տղան տըեղ կենում ա, ըռավետը հոն իննւմ, քլիննւմ։ Վըբը շատ քլիննւմ ա, եշում ա, տըեսնում տրանց մինին մեյիգը մին տըեղ եր ինգյած, քար, հավաղ, փաղ, կըլխեն թափված, մինն էլ մին օրիշ տեղ եր ինգյած, էն մինն էլ լափ հեռու։ Հղեն ա ինգյոնւմ, քլիննւմ։ Հսնում ա մին շեն։ Տըեղ մթնում ա։ Մին զըրըզու տոռնը պեց ա անում, եշում, տըեսնում հըլաթումը մին մարթ, տրան ասում ա.— Էս ուրոնգյոն ինձ ղոնաղ չը՞ք յոր օնել։ Տա թե՛ խե չը՞մ յոր օնել, ղոնաղը ըստուծենն ա։ Էտ տղան տնատընընը նըհետ քլիննւմ ա տոն, տըեսնում տանը մեչին, թախտն յիրն մին փափուկ գլաբա քցած, մին շոն յիրն նըստըցըրած, հըլաթեն էլ եշում ա, տըեսնում կնեզը զըրըզեն կոխկան ժինչիլնւմ կապած։ Տա խոսում չի։

Հռաւելաբը վրեր եր ա կենում, թե քիւնի, տնատերը տրան
հրցընում ա, թե հի՛նչ տընդ պիտի քիւնիս: Տա թե՛ էսհինչ շենը:
Տնատերն ասում ա.—էսքան տարի յա իմ տոնըս հղըցու դրա-
դե յա, միշտ դոնադ ա կլամ ըստեդ, հու վրեր կլամ ա, հըր-
ցընում ա, թե էս խե՛ յա շոնը թախտեն յիրա նստած, կենդ-
յրտ էլ դըրըդեն դրադեն ժինչիւմվ կապած: Տու առաջին
մարթն ըս, վրեր հըրցըրեր վել: Տա թե՛ հի՛նչ պեն օնեմ,
վրեր հըրցընեմ, մթնն ըմ ինգյալ, ինձ քոն ինիլի տընդ ա իլալ
հարկավրեր, փափուկ տընդ ըս շինալ, քոն ըմ իլալ, հաց ըս տվալ,
կերալ ըմ, մին էլ եր ըմ կացալ, հղես պիտի քիւնիմ, հսնեմ իմ
տոնըս: էտ տնատերն ասում ա.—Մինչև մեհենգյ հու վրեր եկալ
ա հըրցըրալ, կլսիւր կտրալ ըմ, քցալ էն դրադե փոսը, տու վրեր
հըրցըրալ չըս, օրաս հուր իմ ախպըրս ըս, մեհենգյ ես քեզ նա-
ղըլը կանեմ, թե հոնց ա իլալ, վրեր շոնը տարալ ըմ թախտեն յի-
րա նստըցըրալ, կենգյըս տարալ շանը տընդը կապալ. ես էս դու-
լերքումը ամենահարուստ մարթն ըմ, հինչքան էլ էս ինգյոնեներեն
ժուղովորթ կա, ինձ պաշտում ըն, իմ կլանքումըս վրեշ մին
մարթու փիսոթում չըմ ըրալ: Կնգանըս կլսիւր եր չի կալալ, սի-
րական ա իլալ պըհելիս: Ծանոթ մարթիք իմ անշուկըս ըն քցալ,
վրեր կենգյըտ իստի պեն ա անում: Ես հըվըտալիս չըմ իլալ: Մին
օր կնգանըս ըսեցե քիւնում ըմ էսհինչ շենը, հիրնգյոն կլիւնկան
չըմ: Քիւնում ըմ էտ շենը, հիրնգյոնը ետ տընեմում, կլամ, թաքում
բըլկոնան ա կուշկավը եշում, տընսնում սուփրան քցած, ըշխար-
քես տակեն հինչքան լալ պենիւր կա, էտ սուփրեն յիրա, կենգյըս
էլ ըստուին կլսեն մին մարթ նստըցըրած, նհետը խաղ ընելիս:
Մտե, էտ մարթին դիշան փոնեցե, տրանք ճոխտը ինձիրա տա-
ռեն, ինձ եր քցեցեն, ըպըսեցեն ինձ խեխտիլը, լիհա խրեգյ ար
մնացալ, վրեր հոթիս տոնա կլա, շոնը ժինչիլը պուկում ա, կլամ
յիրա հսնում, էտ մարթին շքումաշան փոնում, տա էլ կարում չի
տոնորիւր կլա, ես խանշալըս տոնա ըմ օնում, տրա փորը թափում,
ըսպանում, եր քցում: Ետնան էլ կնգանըս ա փըռնում, վեր ըմ կե-
նում ծընգբըրը կըպտում, շանը ժինչիլը ետ անում տրա միզը
քըցում, տանում հըլաթումը շանը տեղան կապում, շոնն էլ պիրում
թախտեն յիրա խալին քցում, նստըցընում. մեհենգյ տու կլալ պի-
տիս ինձ քլոմալ անես, կնգանըս էլ ըսպանենք, տանենք իրան
հիրըկանեն քշտին տըղվարենք, շոնը պիրինք իրան տընդը կա-
պենք, ետնան էլ հղետ ինգյիս, քիւնիս: Տա թե՛ լալ: Քիւնում ըն
կնգանը փոնում, պերանը փալաղ կոխում, տանում փոսեն քշտին

կէխը կտրում, քցում սիրեկանեն կոշտը, շոնը պիրսիմ իրան տըն-
դան կապում:

էտ տղան վըր հղե յա ինգյնում, թե քյինի, տնատերն ասում
ա՛հ հնա՛ն կաց: Տոն ա օնում ամենաթինգյանկան կտուրեղանան
մի՛ն քանի թոփ, օրիշ տես-տենու նհետ մին տոպրակ վընսկե յնլ
տամ, ասում.—Ղարիթթումա լըս տոն քյինում, տար, հարկավըր
կրկյա:

էտ տղան վըր քյինում ա հսնում իրանց շենը, արտեն
մթնած ա ինում, եշում ա, տընսնում իրանց տանը քշտին նոր
տներ պիցրացած, կարում չի տոնը քթենա: Շատ վըր տես ու տեն
եշում ա, իրանց քյնհա տոնը աշկալն ա ինգյում, համմա ընդեղ
մարթ չի ինում ըպրելիս: Փալանքյանավը պիցրանում ա բալկոնը,
տոնը թակում, կնեգյը կյամ ա տանը քամակը, հրցընում, թե
հու վա՛: Տա թա դարիթ մարթ ըմ, էս ուրնոգյուն ինձ ղոնաղ եր
կալ, կնեգյը թե տանըս մարթ չի կա, էս ա քսան տարե յա հալն
էս տանը տոնը պեցվալ չի, կարալ լըմ, քյինի՛հ ուր տոն էլ պեց
անես, քեղ ետ շըն տալ: Մարթը թե լնվ է՛, շատ ըմ նըղացած, մին
էլ քյինիմ վընլ օրիշ տընդ: Վըր շատ ղաշանք ա անում, կնեգյը
տոնը պեց ա անում, շայ ա տինում, հաց շինում, «ղոնաղեն»
հաց տամ, տընդը քցում, վըր քոն ինի: Տա լիհն նի յա մնում
տընդը, տընսնում մին ջնհիլ տղա յէլ եկավ, նի մտավ իրան կըն-
գանը տընդը: Խանշալը տոն ա օնում, վըր քյինի ճոխտեն էլ
ըսպանե, մին էլ խաղայինին ասած խոսկը մընտն ա ինգյում,
ըսկըսում ա մինան մինչև հարնորը հմբարիլը, կզնըվոցն անց չի
կենում, նորից ա ըսկըսում հմբարիլը, էլլա անց չի կենում: Մին
քանի հետ վըր հմբարում ա, միւրեր կըզնըվոցը հինգմրդում ա,
տա ետ ա տընոնում կնգանն ասում.—Տոն նոր ըսեցեր, թա քսան
տարե յա, վըր տանտ տոնը պենող չի իլալ, տընսնում ըս,
վըր կնանքյը լոխ սուտասիգ ըն, պա էտ ջնհիլ տղան հու վա՛,
վըր քզնհետ ա քոն ինում: Կնեգյը թե՛ տու էս տանը ղոնաղ ըս,
ղաշանք ըրեր, ըսեցեր, թող էս ուրնոգյունը ըստեղ կենամ, թուլե-
ցե, մեհենգ էլ ըսկըսալ ըս օրիշ պեներ մտածելը: Վըր օղում
ըս գլիդան, կասեմ.—Քսան տարե առաջ իմ մարթըս հրքնքեն,
հորը-մորը թըղելին պարտկերը թողալ, քյինացալ ա դարիթթուն,
վըր փող ըշխաղի, դարկե պարտկերը տամ: Քյինանն ետն էս
տղան իլնալ ա, ես էլ իրան դարկած փողավը համ էս տղան ըմ պա-
հալ, էսքան մըծըցըրալ, համ պարտկերը լոխ տվալ, համ էլ էս
թնգան տները շինալ, մեհենգ աշկես սըն նան սիպտակը էս տղան
ա, թե հար ա, թե մար ա, թե ախպեր ա, թե տղա յա, յա ախճիգյ,

լորս էս ա, օրիշ վրէշ մին պեն շօնեմ, վրեր տա նհետ շի քոն ինիմ,
էլ հնէր նհետ քոն ինիմ. մեհենգլ աշկըս հղեցը մարթիս ըմ եշում,
վրեր կլն, թե կըկլա, շատ լնվ, կլնլ շի, ես միշտ նամուաւ
կացալ ըմ, մինչև կլանքեա վերլն էլ կըննական ըմ: Տա նոր տղեն
եշում ա, տընսնում հենց ա լիհն իրան նհետ մեշան կես ըրած
մին խնձոր ինի: Տղեն փըթաթվում ա, պըշպըշորում: Կնեգլը նոր
կլիս ա ինգլնւմ, վրեր տա իրան մարթիս ա:

